

BARTHOLOMEW, CRAIG G.–GOHEEN, MICHAEL W.

A Nagy Történet – Hogyan találjuk meg a küldetésünket a Biblia elbeszélésében?

Szerzők: Bartholomew, Craig G., Goheen, Michael W.
Kiadó: MRE Kálvin Kiadó a Magyar Bibliatársulat megbízásából,
Budapest, 2018

A könyvet két szerző jegyzi Michael Goheen és Craig Bartholomew. Az előszóban beszámolnak az olvasónak a könyv keletkezési körülményeiről is, így megtudhatjuk, hogy az alapvetően biblika-teológiai kurzushoz készült tankönyv gyanánt. Ez a meghatározottság végig érződik is a művön, mégis határozottan különbözik az eddigi szakkönyvektől. A szerzők elsőéves hallgatók számára írták. A kötetben közreadott alapvető biblika-teológiai ismeretek és összefüggések olyan alapot nyújtanak a hallgatóknak, amire minden mást építeni lehet, ez pedig segítheti a teológus hallgatókat ismereteik rendszerezésében. Ugyan a jelenlegi magyar teológia-oktatásban a biblika-teológiák felsőbb éves tárgyak, mégis egy ilyen alapozó mű ismerete a teológiai tanulmányok elején hatékonyabbá teheti a képzést. Mindazonáltal a könyv elolvasása nem helyettesíti a későbbi biblikus tanulmányokat.

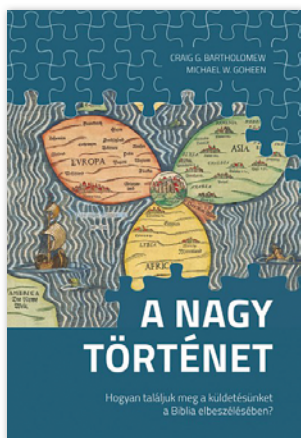
A szerzők központi célja abban fedezhető fel, hogy szeretnék, ha az olvasók átlátnák a Biblia történeteinek, pontosabban az üdvtörténetnek az ívét, ez-

által minden üdvtörténeti eseményt – kezdve a teremtéstől Izrael szerepén át egészen az Új Teremtésig – el tudnának helyezni Isten munkájában. Ahhoz, hogy az alapvetően a színpadi dráma metaforáját használják, amit N.

T. Wrightól vesznek át, és azt következetesen végigvezetik az egész művön. „Wright a Bibliát egy ötfelvonásos »színműnek« tekinti, mi viszont egy hatfelvonásos felosztást használunk” – írják. (21. o.) Ehhez mérten minden fejezet a címe mellett számszerű besorolást kapott arról, hogy hányadik felvonásnak felel meg. A felvonások a következők: Isten

létrehozza az országát, Lázadás Isten országában, A Király kiválasztja Izráelt, Reménység és várakozás, A Király eljövetele, A Király hírének terjesztése, A Király visszatér.

A színmű metafora a végén tartalmilag is újra megjelenik. Ennek célja, hogy a szerzők azt érzékeltessék, hol helyezkedik el maga az olvasó, a mai kor keresztyén embere Isten üdvtörténetében. Wright illusztrációja szerint olyan a mai keresztyén szerepe, mint annak a szí-

nésznek, akinek egy hiányos Shakespeare darabban, az utolsó felvonás előtt kellene improvizálnia úgy, hogy a történet cselekménysorába beleilleszkedjen a játéka. Ugyanígy a keresztyén életben, az egyház idejében a végjáték, vagyis Krisztus visszajövetele előtt úgy kell élnünk, hogy az összhangban legyen a Szentírás tanításával, és a mi életünk szála is Isten országába vezessen.

A tárgyalt könyv biblika-teológiai műnek tekinthető, amely közérthetően, a lehető legkevesebb szakszóval ad át kortörténeti, vallástörténeti és egyéb teológiai ismereteket. Pozitívuma, hogy nem kerül elerőltetetten a teológiai szakszavakat. Mindemellett éppen közérthetősége miatt tekinthető missziológiai műnek is, amely nem a missziológiáról ír, hanem teológiai alapismeretek és szemlélet átadását viszi véghez a modern ember nyelvén, vagyis missziót végez. A könyv pozitívumait illetően elsőként azt mondhatjuk, hogy maga a mű a kontextualizáció egyik eredménye. Nemcsak tényeket közöl, hanem magyaráz. Nem kerül a nehéz kérdéseket, és a mai ember gondolkodásmódjával kérdez, ellentétben a széles körben elterjedt fundamentalista írásértelmezéssel, miszerint amit a Biblia ír, szó szerint és kétséget kizáróan el kell fogadni. Egy olyan művet tartunk a kezünkben, amely nem csak teológushallgatók kezébe adható, de bátran ajánlható gyülekezeti tagoknak, presbitereknek, keresőknek, és kifejezetten hasznos lehet felnőtt konfirmáció során. Ez a könyv a lelkipásztor eszköztárában is szerepelhetne. A szóban forgó mű élénkítően hathat a szolgálatra, a gyülekezeti életre, érettebb hitre és írásértelmezésre segítheti a gyülekezeti tagokat. Ez természetesen nem csorbítja a lelkeszi szolgálat fontosságát, hiszen a teológiai képzettséget,

illetve egyéb teológiai szakkönyvek ismeretét nem pótolja egyetlen könyv.

A 39. oldalon egy nagyon jól érthető, modern metaforával magyarázza el, hogy hogyan is kell érteni az ember istenképűségét és a feladatot a sáfárságra, a föld őrzésére és a felette való uralkodás gyakorlására. A metafora szerint az istenképűség és sáfárság olyan, mintha Michelangelo megkérné minket, hogy egy félkész szobrát fejezzük be. A munkát úgy kell elvégezni, hogy általa az ő hírneve növekedjen. Örvendetes lenne, ha több ilyen modern képet, hasonlatot alkalmazna más helyeken is. Éppen ezért hiányérzete támadhat az olvasónak, hogy amikor az ószövetségi képeket magyarázza Isten leírására, akkor nem alkalmaz modern képeket, hogy ezeket a jelentéseket mai környezetbe helyezze, ami által az olvasó mélyebben megértené, hogy az adott képet mit jelentett a korabeli zsidó embernek. Ezt főleg akkor lenne szükséges, amikor olyan ókori képekről van szó, amelyekhez a modern és posztmodern korban már más asszociációkat társítanak az emberek. Példának okáért az uralkodó és a király képe ma már nem feltétlenül ébreszt pozitív gondolatokat az emberben – bár ez a régi korokban sem volt ilyen egyszerű –, ma ugyanis az uralkodás képéhez kapcsolódnak a XX. századi borzalmak, a totalitárius rendszerek, világháborúk, népirtások.

A könyv pozitív vonásai közé tartozik, hogy a bibliai könyveket nem a kánon szerinti sorrendben magyarázza, hanem kronológiailag. Ez segíti az olvasót abban, hogy valóban lássa az üdvtörténet ívét, hogy az evangéliumoknak, így a Krisztus-eseménynek is jobban lássa a történelmi fontosságát és beágyazottságát. Ez mélyebb megértéshez vezet mind az evangéliumi történeteket

– vagy akár Izráel történetét –, mind pedig a teljes Írást illetően. Szintén pozitívum, hogy az intertestamentális kornak egy egész fejezetet szentel, és annak iratait, a deuterokanonikus műveket is megemlíti.

Hiányolható azonban a kánontörténetet és az Írás ihlettségéről szóló tanítás. Minden hívő ember fejében megfordul a kérdés, hogy miért éppen ezek a könyvek kerültek a kánonba, főleg, ha olvasnak vagy hallanak egy-egy könyv keletkezési körülményeiről. Maga a kánontörténet, illetve az Írás ihlettségének értelmezése egy érettebb hitre vezethetne. Ha ez hiányzik, akkor a hívő ember esetleg ki van téve a fundamentalista írásértelmezésnek, amelyben a Biblia égből alászállott szent könyvnek tetszik, vagy a szerzők mint Isten írno-kai jelennek meg lelki szemek előtt, akiknek az Úr tollba mondja az Ő szavait.

A 24. oldalon azt írják, hogy Isten először Üdvözítőként és Megváltóként ismerhető meg, Jézus Krisztus által. Ez az általánosítás azonban megkérdőjelezhető, ugyanis nem feltétlenül minden hívő Üdvözítőként találkozik először Istennel. Lehet, hogy Izráel történetében így volt, hiszen Izráel hite az Exodus-hitből fejlődött ki, és a szerzők tapasztalatai is ezt az olvasatot oszthatják, de lehetnek olyanok, akik úgy jutottak hitre, hogy először mint Teremtőről gondolkodtak a Biblia Istenéről. Ez a lehetőség semmiképpen sem zárható ki, sőt mi több, aki érdeklődőként előveszi a Bibliát, az rendre az első lapokon, vagyis a teremtéstörténetnél fogja kezdeni, míg nem egy hívő azt nem tanácsolja neki, hogy először az evangéliumokat olvassa.

Negatívumként említhető továbbá, hogy nem ajánl további olvasmányokat a különböző fejezetekhez. A jegyzetek

között található hivatkozások és szakirodalmak, de ezek egy-egy szakaszt hivatkoznak le. Talán érdemes lett volna a fejezetek vagy a könyv végére készíteni egy ajánlott irodalom jegyzéket azok számára, akik mélyebben érdeklődnek a téma iránt. Továbbá vannak ugyan a főszövegben hivatkozások, de többet tartanék indokoltnak, hiszen alapvető biblika-teológiai és kortörténeti ismereteket közölnek, amelyek lehivatkozható szakirodalommal rendelkeznek.

A fordítás jó minőségű, gördülékeny, nem akadályozza a szöveg értelmezését.

Tartalmi ismertetés

Az első felvonás a teremtéstörténetet dolgozza fel, és az „Isten létrehozza az országát” címet viseli. A szerzőpáros a fejezetben ismerteti az *Elóhim és Jahve* istennevek eredetét, valamint jelentésüket, mindezt az ókori Közel-Kelet kontextusába helyezve. Ezután a teremtéstörténet lényegét szintén kortörténeti szempontból magyarázza, miszerint a bibliai teremtéstörténet polemizál a korabeli kánaáni kultuszokkal. A könyv kiemeli, hogy a teremtéstörténet olvasásakor nem a *hogyan*-ra kell helyezni a hangsúlyt, az írás célja ugyanis nem történeti leírás, hanem annak a hitnek a továbbítása, miszerint a világ Isten alkotása. Olyan kifejezések magyarázatára is kitér, amelyek az átlagos hívő embert foglalkoztatják: pl. „alkossunk” többes száma (1Móz 1,26), illetve az istenképző ember értelmezésére egy egész alfejezetet szentel a mű. A második felvonás „Lázadás Isten országában.” Ennek ismertetése során újból hangsúlyozza, hogy a Biblia történeteit egy nagyobb egész részeként kell szemlélni és értelmezni, nem pusztán önmagában. Ezért

nem a mitikus elemekre kell irányítani a figyelmünket, hanem arra, hogy volt egy pont a világ története során, a teremtés után, amikor az ember önmagát választotta kiindulópontnak döntései meghozatalában, ezzel pedig a mindenséggel együtt elvesztette eredeti kapcsolatát Istennel, és azóta sérülten, torzultan működik.

A harmadik felvonás „A Király kiválasztja Izráelt” címet viseli, melynek célja, hogy felvezesse Isten választát a bűnesetre. Ez a válasz a megváltás lesz, melynek lényege, hogy Isten nem hagyja veszni teremtett világát és az embert, nem hagyja, hogy a történet a bűnesettel végződjön. Amint tudjuk, Izráel története a megváltás felé csak az első lépés. Annak ellenére, hogy ez csak az első lépés a megváltás felé, mégis a legvaskosabb fejezete a műnek, hiszen majdnem az egész Ószövetség tartozik ehhez az időszakhoz, egészen pontosan a bűneset történetétől (1Móz 3) kezdődően a prófétai irodalom végéig. A szerzők kronológiai sorrendben ismertetik Izráel történetét, kitérve minden bibliai könyvre, a prófétákat pedig a működési idejük alatt uralkodó királyokhoz kötve, ami nagyban segíti a próféták munkájának mélyebb megértését, hiszen azokat nem önmagukban szemléli így az olvasó, hanem Izráel történetébe ágyazva.

A bűneset után a történet fonalát Káin testvérgyilkosságával folytatja a mű, majd Noé és Babel tornya történetének ismertetése után elérkezik Ábrahámhoz, akivel kezdetét veszi Izráel története. Az ósatyák történetét röviden, csupán 7 oldalon keresztül veszi át. Nem részletezi az ósatyatörténeteket, hanem kiemeli egy-egy jellemző vonásukat, valamint Isten gondviselését. Ezután rátért az egyiptomi eseményekre, az exodusra, melyet Izráel népének szü-

letéseként értékel. Mózes és a kivonulás történetét részletesebben ismerteti, valamint kitér a csapások értelmezésére. A könyv ismerteti a sínai szövetségekötést is, és itt kitér Izráel szerepének értelmezésére, amely segít megérteni Izráel és a pogányság kapcsolatát. A tíz parancsolat tárgyalásakor kiemeli azok pozitív vonásait, amely a posztmodern korban különösen is indokolt, hiszen korunk megkérdőjelezi az abszolút igazságokat, a nagy elbeszélések és a vallás érvényességét.

Józsue könyvének leírásakor bemutatják a szerzők Kánaán földjének elfoglalását, itt kitérnek arra is, hogyan kell értelmezni Isten parancsát a kánaániták kiirtására, mely az idegen kultuszoktól való védelem miatt szükséges. A bírák könyve Izráel kudarcáról szól. Maga a könyv azzal a megjegyzéssel kezdődik, hogy Izráel megszegte Istennel való szövetségét, és nem üzte ki az összes kánaánitát az országból, így az idegen kultusz folytonos veszélyt jelent számukra. A Bírák könyvének ciklikussága elvezet Sámuelig, majd a királyság problematikájának kibontása után Saulig, az első királyig, aki még jobban hasonlít egy bírához, így tulajdonképpen átmenetet képez a bírák és a királyság kora között. Az első király sorsa pedig előre vetíti a királyság sorsát, mert már Saul nem tud eleget tenni az Isten által meghatározott királyképnek, és az Úrral szembeni engedetlenség miatt kudarcot vall. Őt két pozitívan értékelt király követi Dávid és fia, Salamon bár egyikük története sem szeplőtelen. Az ország két részre szakadása által a királyok könyvei végső soron a szövetség kudarcát mutatják. Ebben az időszakban erősödik meg a profetizmus, az első kiemelkedő alakok Illés és Elizeus, őket követik az írópróféták. Az Ószö-

vetség eseményeinek tárgyalása után a mű nem tér rá közvetlenül az Újszövetségre, hanem azzal a céllal, hogy valóban lássa az olvasó Izráel és az üdvösség történetének ívét, bemutatja az intertestamentális kort is a „Reménység és várakozás” című fejezetben, amelyet a harmadik és negyedik felvonás közlékel közjátékként.

A negyedik felvonás „A Király eljövele” a második leghosszabb fejezet 50 oldal terjedelemmel – a leghosszabb a 76 oldalas Izráel kiválasztásáról szóló felvonás után –, az ötödik felvonás „A Király hírének terjesztése” pedig a harmadik 40 oldalal.

A negyedik felvonás a Krisztus-eseményt dolgozza föl, miután kortörténetileg megágyazott neki a messiási váradalom bemutatásával, az Isten országába vetett reménységgel és a korabeli zsidó társadalmat meghatározó csoportok bemutatásával, ám még ebben a fejezetben is kitér néhány bekezdés erejéig a zsidó váradalmakra Isten országával kapcsolatban. Ez az előkészítés azért is fontos, mert Jézus Krisztus munkáját is az Isten országáról szóló tanítását középpontba helyezve fejt ki. Kitér a kereszt széleskörű magyarázatára, ugyanis a kortörténeti kontextus (római kivégzési mód, amelyet rabszolgákra, idegenekre és a legsúlyosabb bűnökre szabtak ki) mellett újszövetségi biblikáteológiai jelentőségét is ismerteti. A felvonást pedig a feltámadás történetével és teológiai jelentőségével zárja.

Az ötödik felvonás az egyház küldetését dolgozza fel az Apostolok Cselekedetei és Pál levelei alapján, így azt a

folyamatot tekinti át, ahogyan az evangélium eljutott Jeruzsálemből Rómába. Ebbe a fejezetbe ágyazza a jelenkor keresztyénének helyzetét és szerepét. Elsőként kiemeli a Szentlélek munkáját és a pünkösddöt, majd áttér a gyülekezetalapítások történetére. Ezután Pál Biblián belül elfoglalt helyét és teológiáját értelmezi, ezen belül pedig a *már igen-még nem* feszültségére és az új életre helyezi a hangsúlyt. A felvonás végén pedig a jelenkor egyházának és híveinek feladatát magyarázza és szemlélteti a korábban említett példákkal, amelyek szerint improvizálással kell kitölteni a következő felvonás előtti időt.

A hatodik felvonás „A Király visszatér” címet kapta, alcíme pedig „A megváltás teljessége.” Ez lesz a történet vége. Ha dramaturgia szóhasználatával élünk, a konfliktus megoldódott a kereszten, de az új teremtés lesz az igazi katarzis: a menny, Isten lakhelye a földre jön (232. o.). Az utolsó oldalakon kitérnek a szerzők arra, hogy az új teremtés az eredeti *jó* helyreállítása lesz, nem pedig a hívek kiragadása a megromlott világból.

Összegzésként elmondható a műről, hogy Jézus megismerése nem fakad belőle, viszont nem is ez a célja, hiszen ahhoz egyrészt a Szentírás olvasására van szükség, másrészt pedig a Szentlélek ajándékára. De teológiai látást és ismeretanyagot ad, ami pedig egy érettebb, kifinomultabb Ige-látáshoz, hitvalláshoz és identitáshoz segíthet hozzá. Szintén gyümölcsöző lehet a gyülekezetek életére nézve egy hasonló stílusú, közérthető áttekintő mű az egyháztörténet és a dogmatika tárgykörében.

Prém Alexandra

SZERZŐK, FORDÍTÓK

DAMÁSDI DÉNES	doktorandusz, DRHE, Missziói és Felekezettudományi Tanszék, Debrecen
DR. GAÁL SÁNDOR	egyetemi docens, DRHE, Missziói és Felekezettudományi Tanszék, Debrecen
DR. GONDA LÁSZLÓ	egyetemi docens, DRHE, Missziói és Felekezettudományi Tanszék, Debrecen
DR. KOVÁCS KRISZTIÁN	egyetemi adjunktus, DRHE Szociáletikai és Egyházzociológiai Tanszék, Debrecen
DR. LANGE, JAAP J. DE	ny. egyetemi tanár, Faculteit voor Protestntse Godgeleerheid, Brüsszel
DR. NÉMETH ÁRON	egyetemi adjunktus, DRHE, Ószövetségi Tanszék, Debrecen
DR. PERES IMRE	egyetemi tanár, DRHE, Újszövetségi Tanszék, Debrecen
PRÉM ALEXANDRA	doktorandusz, DRHE, Missziói és Felekezettudományi Tanszék, Debrecen
SAJTOS SZILÁRD	lelkipásztor, mentálhigiénés szakember, pár- és családterapeuta
SERES ANNAMÁRIA	doktorandusz, DRHE, Újszövetségi Tanszék, Debrecen
TAMUS ELVIRA	egyetemi MA hallgató, Leiden University – Faculty of Humanities – Institute for History, Masters History, Leiden

